

Geit en paard terug op de boerderij

Verbrede landbouw

Tenten op het boeren erf, caravans in de stal, huisverkoop van de zelfgemaakte kaas. Het zijn slechts enkele van de vele activiteiten die de boer onderneemt om het inkomstenverlies op te vangen nu hij van de landbouw niet meer kan bestaan.

Naarstig zoekt de boer nieuwe wegen om zijn bedrijf bestaansrecht te geven. De laatste jaren zijn al verschillende alternatieven gezocht en ook gevonden. Geiten- en paardenhouderij, het fokken van struisvogels, de kweek van de meerval zijn activiteiten die met meer of minder resultaat worden opgepakt.

Recreatiepaarden

Voor de geitenhouderij neemt een geweldige vlucht. Hier zien we dat er in 1985 12,1 duizend dieren op 2,2 duizend bedrijven worden gehouden, een gemiddelde van vijf geiten per bedrijf. Uit de *Landbouwtelling 2000* zien we dat op 3,8 duizend bedrijven met geiten nu 180 duizend geiten en hun lammeren rondartelen.

Ook het paard lijkt zijn status op de boerderij te terug te eisen. Na de Tweede Wereldoorlog telden we nog rond de 230 duizend paarden op de landbouwbedrijven. Snel werd onze edele viervoeter door de tractor ingehaald. In de jaren zeventig liepen nog ca. 20 duizend dieren op de landbouwbedrijven. In 1980 was dit aantal weer toegenomen tot 47 duizend paarden. In 2000 zijn 118 duizend paardenhoofden op landbouwbedrijven geteld.

Het paard is terug als antwoord op de grote vraag naar recreatiepaarden en levert een flinke bijdrage aan extra inkomsten en de verbrede landbouw. Volgens een laatste schatting bedraagt de totale paardenstapel (inclusief paarden in maneges en stalhoudersrijen) in ons land ongeveer 400 duizend paarden en pony's.

Boerderijwinkels

Op zoek naar alternatieven voor de teruglopende inkomsten worden nieuwe wegen ingeslagen. De boer gooit zijn deuren open voor de burger. Met behulp van subsidies en aanmoed-

digingspremies van het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij worden de weilanden aangepast als vogeltjesland.

Een aantal jaren terug zijn boeren op bescheiden wijze begonnen met de huisverkoop van de zelfgemaakte producten van het eigen bedrijf. Nu worden op veel bedrijven de oude meststal en wagenschuur schoongemaakt en omgetoverd tot aantrekkelijke boerderijwinkels. In 1999 hield bijna vier procent van de bedrijven zich bezig met deze neventak. Opvallend dat hier juist de zuidelijk provincies scoorden; Zeeland met 6 procent en Limburg met 8,5 procent van de bedrijven.

Het agrotourisme komt in veel vormen voor. Het gaat hier dus niet alleen om het verschaffen van onderdak aan de recreant, maar ook om excursies op het bedrijf, het aanbieden van wandel- of fietsgelegenheid en de verhuur van fietsen, en niet te vergeten de paarden.

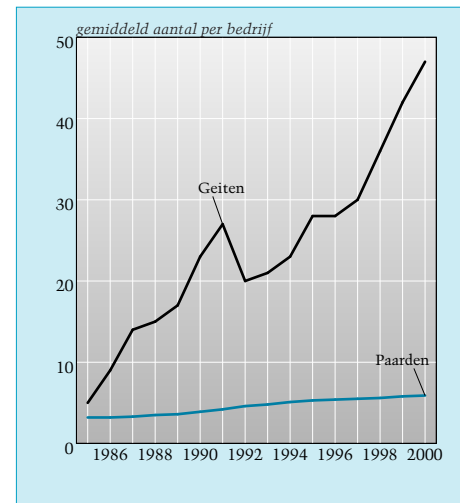
De oude meststallen en wagenschuren worden schoongemaakt en opgepoetst. Na deze grondige *facelift* worden deze opengezet voor de verkoop van de zelfgemaakte en bereide producten van het eigen bedrijf of andere bedrijven.

Romantiek

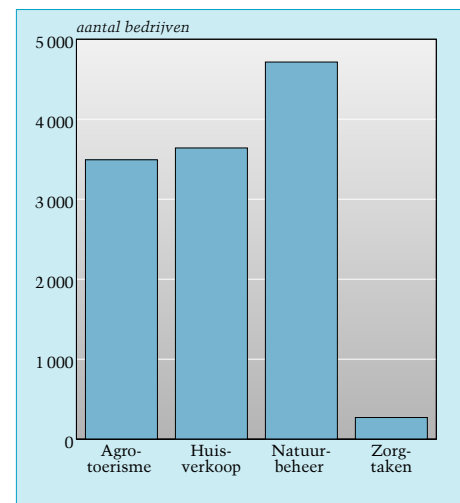
De oude bongerd wordt in ere hersteld en opnieuw ingeplant om de caravan- en tentzitter in deze haastige wereld de gezochte nostalgie en romantiek terug te geven. Voorbeelden van deze snelgroeiende bedrijfstak zijn naast de minicamping, het kamperen bij de boer, trekkershutten, kampeerboerderijen en de uit Engeland overgewaarde verzorging van *Bed and Breakfast*. Circa 3,5 procent van de land- en tuinbouwbedrijven heeft zich ingesteld gasten te ontvangen. Een gastvrijheid die zeker toekomst heeft.

Een laatste tak van verbrede landbouw is de

Geiten en paarden

Verbrede landbouw naar activiteit, 1999

zorgtaak. Het betreft hier de opvang van mensen met een hulpvraag waarvoor de agrarische omgeving een therapeutische werking kan hebben en waarvoor een vergoeding wordt ontvangen. We denken hier aan de opvang van zieken, gehandicapten en jeugdige delinquenten. Ook de opvang van gezonde kinderen (crèche) valt hieronder.

Zelfbewust

De traditionele landbouw zal een stapje terug doen maar de nieuwe landbouw stapt zelfbewust de toekomst in. ◀

Jaap Warmerdam